

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 6. svibnja 2024.

Analiza presude

Mateljan protiv Hrvatske
zahtjev br. 64855/11

povreda čl. 8. Konvencije – pravo na poštovanje doma

Domaća tijela u provedbi testa razmjernosti nisu uzela u obzir okolnosti koje su se promijenile tijekom trajanja postupka

Europski sud za ljudska prava (Europski sud) donio je 12. srpnja 2018. presudu kojom je utvrdio da je podnositeljici zahtjeva povrijeđeno pravo na poštovanje doma zajamčeno člankom 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Konvencija).

Kotarski zavod za socijalno osiguranje (kasnije Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, HZMO) podnositeljici je 1961. godine dodijelio stanarsko pravo na stanu u Gajevoj ulici u Splitu. U travnju 1969. podnositeljica se udala za M.M. te se uselila u stan na kojem je on bio nositelj stanarskog prava. JNA je suprugu podnositeljice dodijelila stan u društvenom vlasništvu u Šimićevoj ulici, u Splitu radi zadovoljenja stambenih potreba njega i njegove obitelji (podnositeljice i njihova dva sina). Obitelj se u taj stan uselila 1973. te je podnositeljica time postala, uz svog muža, nositeljica stanarskog prava na stanu u Šimićevoj. Nakon što se odselila iz stana u Gajevoj ulici, u njega se uselio njen brat koji je tamo živio do 1982. Te godine se podnositeljica iselila iz stana u Šimićevoj i vratila se u stan u Gajevoj kako bi skrbila o majci.

Dana 22. lipnja 1982. podnijela je zahtjev HZMO-a za zamjenom stanova u Gajevoj i Šimićevoj za jedan veći stan, u skladu sa Zakonom o stambenim odnosima, koji je propisivao da stanari koji su stekli stanarsko pravo na dva stana mogu podnijeti zahtjev za zamjenu više stanova za jedan veći ako oba stana zajedno odgovaraju „potrebama domaćinstva“ stanara.

HZMO je zahtjev odbio i naložio podnositeljici da iseli iz stana u Gajevoj. Podnositeljica je pred nadležnim stambenim organom pokrenula prvostupanjski upravni postupak za zamjenu stanova, dok je HZMO pred istim pokrenuo postupak za njeno iseljenje. Postupci su spojeni a podnositeljica je 1992. povukla zahtjev za zamjenu stanova jer se razvela od M.M.-a. Predmet je u više navrata vraćan na ponovno odlučivanje, a povodom zahtjeva za zaštitu zakonitosti VSRH je utvrdio da je „potrebe domaćinstva“ podnositeljice potrebno utvrđivati s obzirom na okolnosti koje su postojale u vrijeme useljenja u stan u Gajevoj 1982. Prvostupanjsko tijelo je stoga rješenjem naložilo podnositeljici da iseli te je utvrdilo da su promjene okolnosti irelevantne.

Rješenje prvostupanjskog tijela postalo je konačno i izvršno u ožujku 2000. Prvostupanjsko javnopravno tijelo je pokrenulo ovršni postupak radi iseljenja podnositeljice, ovrha je u nekoliko navrata odgađana, a podnositeljica je iseljena 16. svibnja 2012.

Podnositeljica je pred Europskim sudom prigovarala povredi članka 8. Konvencije. Priznala je da je miješanje u njeno pravo na dom utemeljeno na zakonu i usmjereno na postizanje legitimnog cilja, no da nije bilo nužno, to jest da je bilo nerazmjerno. Isticala je da nikada nije imala namjeru zadržati oba stana, da stan u Šimićevoj nije bio dovoljno velik za zadovoljenje potreba njene obitelji zbog čega je podnijela zahtjev za zamjenu. Zbog toga što su domaća tijela dugo odlučivala o zamjeni, bila je primorana pronaći drugo stambeno rješenje, pa su neki članovi njene obitelji ostali u Šimićevoj, dok su drugi preselili u Gajevu. Priznala je da je suvlasnica dvije kuće u Splitskom području, no da one nisu pogodne za stanovanje s obzirom na to da ima tek 1/8 suvlasničkih dijelova na njima.

Odlučujući o osnovanosti zahtjeva podnositeljice Europski sud je utvrdio da između stranaka nije sporno da je stan u Gajevoj „dom“ podnositeljice u smislu članka 8. Konvencije, te da konačno i izvršno rješenje prvostupanjskog javnopravnog tijela koje je potvrdilo drugostupanjsko javnopravno tijelo predstavlja miješanje u njeno pravo na poštovanje doma.

Stoga je Europski sud proveo test u okviru članka 8. Konvencije, razmatrajući sljedeće:

Je li miješanje bilo propisano zakonom?

Među strankama nije bilo sporno da je miješanje propisano zakonom, točnije člankom 49. stavkom 3. Zakona o stambenim odnosima iz 1974., odnosno člankom 60. stavkom 3. Zakona o stambenim odnosima iz 1985.

Teži li se njime ostvarenju legitimnog cilja?

Među strankama nije bilo sporno da je miješanje (na temelju odluke prvostupanjskog javnopravnog tijela) u pravo na poštovanje doma težilo ostvarenju legitimnog cilja promicanja gospodarske dobrobiti zemlje i zaštite prava drugih, izričito navedenih u članku 8. stavku 2. Konvencije. Točnije, predmetno miješanje težilo je cilju osiguranja pravilne primjene stambenog zakonodavstva, namijenjenog zadovoljavanju stambenih potreba građana, a taj se cilj ne bi mogao postići da se istovremeno ne štiti pravo vlasnika da vrati u posjed svoje nekretnine u kojima pojedinci bespravno žive.

Je li miješanje bilo „nužno u demokratskom društvu“, odnosno razmjerno cilju koji se težilo ostvariti?

Sud je prvo istaknuo da je donio niz presuda protiv RH u kojima je utvrdio povredu prava na poštovanje doma zbog toga što domaći sudovi nisu proveli test razmjernosti mjera kojima se miješa u to pravo ([Čosić protiv Hrvatske](#), br. 28261/06, 15. siječnja 2009.; [Paulić protiv Hrvatske](#), br. 3572/06, 22. listopada 2009.; [Bjedov protiv Hrvatske](#), br. 42150/09, § 29. svibnja 2012.; i [Brežec protiv Hrvatske](#), br. 7177/10, 18. srpnja 2013.).

Europski sud je istaknuo da pri analizi razmjernosti miješanja u pravo na dom treba u obzir uzeti sve relevantne okolnosti, uključujući i one koje su postojale u vrijeme kada se miješanje odvija.

Stoga je utvrdio da je ograničavanje ocjene „potreba domaćinstva“ samo na 1982. godinu, zanemarujući bitnu promjenu okolnosti (posebno razvod braka 1992. koji je doveo do promjene „potreba domaćinstva“ podnositeljice) protivno članku 8. Konvencije.

S obzirom na to da domaći sudovi pri ocjeni razmjernosti nisu uzeli u obzir okolnost koje su se promijenile tijekom postupka, nisu joj pružili odgovarajuću zaštitu prava na poštovanje doma, čime je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.

© 2024. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava